

Ministerie van Veiligheid en Justitie
De heer F. Teeven, staatssecretaris
Postbus 20301
2500 EH Den Haag

referentie
contact
betreft

Reactie Jeugdzorg Nederland op conceptwetsvoorstel adolescentenstrafrecht

Utrecht, 28 februari 2012

Geachte heer Teeven,

Inleiding

In het regeerakkoord van het kabinet is opgenomen er een adolescentenstrafrecht zou moeten komen voor de leeftijdscategorie 15-23 jaar. Het kabinet motiveert dit vanuit de gedachte dat de recidive effectiever kan worden teruggedrongen als de grens van 18-/18+ flexibeler gehanteerd kan worden. Met andere woorden, het bereiken van de meerderjarigheid is in het huidige strafrecht een te starre grens, die geen recht doet aan het streven de inzet van strafrechtelijke sanctie zodanig in te zetten dat Nederland daadwerkelijk veiliger wordt. In het voorjaar 2011 zijn in een eerste ronde de strafrechtpartners geconsulteerd over de uitgangspunten die het kabinet voor ogen heeft. Nu ligt er een conceptwetsvoorstel adolescentenstrafrecht. Aan de strafrechtketenpartners, waaronder Jeugdzorg Nederland, is gevraagd om vóór 1 maart 2012 een reactie op dit wetsvoorstel te geven.

Conceptwetsvoorstel op hoofdlijnen

In het concept wetsvoorstel wil het kabinet tot de invoering van een adolescentenstrafrecht komen voor de leeftijdscategorie van 15-23 jaar, omdat in die leeftijd specifiek risicogedrag voorkomt dat kan worden toegeschreven aan een onvoltooide ontwikkeling van belangrijke hersenfuncties. Om dit mogelijk te maken wordt in het conceptwetsvoorstel een aantal artikelen 77 van het Wetboek van Strafrecht aangevuld of gewijzigd.

Voor Bureau Jeugdzorg zijn de belangrijkste onderdelen van het concept wetsvoorstel:

- De mogelijkheden voor de Officier van Justitie om een reclasseringsinstelling aan te wijzen om toezicht te houden op de jeugdige, i.p.v. alleen een stichting (lees BJZ) (artikel 77f, 77jc en 77aa). Artikel 77i verruimt de maximale duur van jeugddetentie van 24 maanden naar vier jaar voor 16-17 jarigen. Artikel 77jb maakt het mogelijk om aan voorwaardelijke invrijheidstelling veel bijzondere voorwaarden te verbinden, zoals elektronisch toezicht en gebiedsverboden en verplichte deelname aan een gedragsinterventie.
- Voorwaardelijke invrijheidsstelling wordt in jeugddetentie mogelijk na 2/3 gedeelte te hebben ondergaan, bij onvoorwaardelijke vrijheidsstraffen van meer dan 6 maanden.

- Taakstraffen mogen niet in alle gevallen meer worden opgelegd (art. 77ma).
- Indien op een jongvolwassene het jeugdstrafrecht wordt toegepast kan een advies van de Raad voor de Kinderbescherming achterwege blijven (art. 77w).
- In de memorie van toelichting wordt benadrukt dat dit wetsvoorstel uitgaat van de mogelijkheden om een sanctie uit het gewone strafrecht toe te passen bij een minderjarige en een sanctie uit het meer pedagogische sanctiepakket van het jeugdstrafrecht bij een jongvolwassene.
- Hoewel er gesproken wordt over de jeugdtijdscategorie 15-23 jaar richten de uitwerkingen van het wetsvoorstel zich voornamelijk op de 16-23 jarigen.
- De GBM maatregel wordt verstevigd door er extra uitvoeringsmogelijkheden aan toe te voegen, zoals de inzet van elektronisch toezicht, nachtdetentie en 'time-out' (tijdelijke onderbreking van maatregel middels plaatsing in JJI).
- Ten behoeve van de rechterlijke oordeelsvorming zal de ontwikkelingsfase van de adolescent nadrukkelijk aan de orde worden gesteld bij jongvolwassenen (18 tot 23 jaar) om te bezien of toepassing van het jeugdstrafrecht gerechtvaardigd is. De rechter moet dit in de motiveringsplicht opnemen.

De Memorie van Toelichting verwijst in haar motivatie voor een adolescentenstrafrecht naar verschillende onderzoeken en adviezen die de laatste jaren zijn uitgebracht, onder andere het advies van de Raad voor de Strafrechtstoepassing en Jeugdbescherming (RSJ) uit 2011. Er wordt expliciet gesteld dat het adolescentenstrafrecht niet een apart strafrecht beoogt maar een verruiming van het jeugd- en gewone strafrecht, met andere woorden een flexibelere inzet mogelijk maakt voor de leeftijdsgroep waartoe de adolescenten behoren.

Reactie Jeugdzorg Nederland

Op zichzelf biedt het adolescentenstrafrecht mogelijkheden die ook door Bureaus Jeugdzorg en Landelijk Werkende Instellingen herhaaldelijk gevraagd zijn, namelijk een ruimere toepassing van het jeugdstrafrecht voor 18+. Met name voor de doelgroep LVB is dit zeer gewenst.

Het conceptwetsvoorstel biedt mogelijkheden om het jeugdstrafrecht door te laten lopen tot 23 jaar en daarmee ook de bemoeienis van BJZ/JR.

Een gezinsgerichte systeembenadering en daarmee ook de aandacht voor andere, jongere kinderen in het gezin, wordt hiermee mogelijk. Met name op dit terrein ligt er veel expertise bij BJZ. Het gegeven dat veel jongvolwassenen in de leeftijdsgroep van 18-20 nog thuis wonen versterkt deze behoefte.

Bij jeugdigen kan ook sprake zijn van een dubbele maatregel: het gelijktijdig plaatsvinden van een ondertoezichtstelling en een jeugdreclasseringsmaatregel. Veelvuldig is dan ook op broertjes en/of zusjes een OTS van toepassing, wat een geïntegreerde aanpak noodzakelijk maakt.

Hoewel de reclassering expliciet toegang krijgt tot de 16-17 jarigen, kan BJZ ten behoeve van de adolescenten een aantal interventies inzetten die de reclassering niet heeft.

- Een combinatie van aanspreken op het niveau van de jeugdige, toezicht en ondersteunen en daarbij het gezin en de omgeving van de jeugdige te betrekken, wat samengevat wordt in het woord pedagogische benadering.
- Een geïntegreerde gezinsgerichte benadering, welke ook de zorg voor mogelijke andere aanwezige kinderen coördineert. Juist zo'n systeembenadering wordt door deskundigen als noodzakelijk en effectief beschouwd.
- Bij ernstige schoolverzuimzaken, een omvangrijke doelgroep, een begeleiding die zowel civielrechtelijke als strafrechtelijke elementen bezit en ook sterk gezinsgericht is.
- Bij een dubbele maatregel een geïntegreerde combinatie van een OTS en een jeugdreclasseringsmaatregel.

Elektronische controle (EC) wordt in het conceptwetsvoorstel genoemd als bijzondere voorwaarde bij de voorwaardelijke invrijheidsstelling. BJZ/JR is in verschillende arrondissementen bezig dit toe te passen. Jeugdzorg Nederland streeft ernaar nog vóór de zomer EC landelijk inzetbaar te maken

door de jeugdreclassering, in afstemming met de Reclassering Nederland. Voorwaarde hiervoor is wel dat het Ministerie van V en J de extra meerkosten (aansluiting EC) bij toepassing financiert. De aangekondigde versteviging van de GBM lijkt een zinvolle aanvulling op de huidige, nog beperkte, inzet van deze maatregel. Desalniettemin zal waarschijnlijk ook deze versteviging niet leiden tot een veel meer toepassen van de GBM, daarvoor blijft de doelgroep voor minderjarigen beperkt. Mogelijk dat de GBM voor 18+ meer mogelijkheden biedt.

Er zijn echter een aantal belangrijke onderdelen in het conceptwetsvoorstel die nadere uitwerking of toelichting vragen, omdat onduidelijk is wat de bedoeling ervan is of ze de inzet van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen nauwelijks borgen.

In het kort komen onze bedenkingen neer op de volgende punten.

- De concrete uitwerkingen lijken er vooral op gericht de mogelijkheden van het gewone strafrecht te benutten voor de leeftijdscategorie 15-18 jaar. Waarbij het onduidelijk blijft waarom ook 15 jarigen onder het regime van het adolescentenstrafrecht moeten vallen, terwijl de maatregelen zich voornamelijk op de 16-23 jarigen richten.
- De wijzigingen en aanvullingen in de conceptwet maken het mogelijk dat de reclasseringsinstelling meer zaken in de leeftijdscategorie 16-18 jaar toegewezen krijgt, terwijl de mogelijkheden voor de inzet van het jeugdstrafrecht/jeugdreclassering in de leeftijdscategorie van 18-23 jarigen nauwelijks geborgd wordt. Hoewel het de intentie van de wetgever is dat de jeugdreclassering ingezet kan worden bij nieuwe zaken van 18 tot 23 jarigen, als op hen het jeugdstrafrecht toegepast wordt, staat dit nergens expliciet vermeld.
- Ook andere partners in de jeugdstrafrechtketen (RvdK, OM, ZM) lijken buitenspel te staan als het gaat om de toepassing van het regime van het jeugdstrafrecht voor 18-23 jarigen. De beoordeling voor de toepassing van het regime van het jeugdstrafrecht ligt bij de gewone strafrechter en dus niet bij specialisten uit het jeugdstrafrecht, met als groot risico dat dit ten onrechte maar zeer spaarzaam toegepast zal worden.
- Verlenging van jeugddetentie en bijvoorbeeld beperkingen bij het opleggen van taakstraffen zouden tot een vermindering van recidive moeten leiden en Nederland veiliger moeten maken. Deze veronderstelling wordt nergens onderbouwd.
- Adviezen van wetenschappers en bijvoorbeeld de RSJ worden zeer selectief gebruikt zonder daadwerkelijk de kern van deze adviezen over te nemen: geen toepassing van het gewone strafrecht bij jeugdigen, maar veel meer de toepassing van het jeugdstrafrecht bij jongvolwassenen.

Conclusie

Jeugdzorg Nederland onderkent de mogelijkheden die het adolescentenstrafrecht biedt en ziet hierin voor de BJZs en de LWI's, op basis van hun kennis en ervaringen met gezins-/systeemgericht werken en de pedagogische invulling van het jeugdstrafrecht, een belangrijke rol weggelegd. Bij pedagogische inzet gaat het om het aanspreken, ondersteunen van en toezicht houden op de jeugdige en daarbij het gezin en de omgeving van de jeugdige te betrekken.

Jeugdzorg Nederland vindt dat het huidige conceptwetsvoorstel nog onvoldoende borging geeft aan de inzet van voornoemde pedagogische mogelijkheden bij jongvolwassenen. Voor een daadwerkelijke flexibele toepassing van de overgang van het jeugdstrafrecht naar het strafrecht voor volwassenen moeten de mogelijkheden van onder andere de BJZs en LWI's beter geborgd worden dan in het huidige voorstel geschiedt. Daarvoor is nodig dat de jeugdreclassering financieel in staat moet worden gesteld nieuwe zaken voor 18+ op te kunnen starten.

Met vriendelijke groet,

